

Costumes Considered

פרשת תצוה - שבת זכור - פורים

EXODUS

27 / 20 - 28 / 4

PARASHAS TETZAVEH

²⁰ Now you shall command the Children of Israel that they shall take for you pure, pressed olive oil for illumination, to kindle the lamp continually. ²¹ In the Tent of Meeting, outside the Partition that is near the Testimonial-tablets, Aaron and his sons shall arrange it from evening until morning, before HASHEM, an eternal decree for their generations, from the Children of Israel.

¹ Bring near to yourself Aaron your brother, and his sons with him, from among the Children of Israel — Aaron, Nadab and Abihu, Elazar and Ithamar, the sons of Aaron — to minister to Me. ² You shall make vestments of sanctity for Aaron your brother, for glory and splendor.

2

2. **לְכָבוֹד וְלִתְהַאֲרָה** — For glory and splendor. The vestments were to honor the Kohanim, for these garments were similar to the garb of royalty (Ramban). According to Sforno, the vestments were for the glory of God and to lend splendor to the Kohen Gadol as the teacher of the nation, so that he would be revered by the tribes, whose names he bore on his breast and shoulders (see below).

Glory accrues to a person even because of God-given abilities, while splendor refers to the regard he has earned through his own accomplishments. The vestments signified both: the glory that was due the Kohanim as a result of their appointment as ministers of the Tabernacle service, and the spiritual splendor that would result from their own efforts (Malbim).

3 ע"פ חז"ל - ע"פ חז"ל

4 ט"ב שמחת פורים המועדים תעה

מזן הראוי להתבונן בטעמא דהאי הלכתא, ואם משום שמחה בעלמא, לא מצינו מנהג כזה בשאר עתותי השמחה של ישראל, כגון בשמחת בית השואבה ושאר ימים טובים.

ומזן הנראה שקשור זה המנהג לשמחת הפורים ברייקא. ושומה עלינו לחפש טעם הקישור של מנהג התחפושות לחג הפורים.

Inside Purim - R. Strickhoff

PURIM AND ITS PRACTICES / 53

4. Purim is a day dedicated to giving *tzedakah*, charity, and helping the poor, who may be embarrassed to ask for money. When the poor put on disguises so that they cannot be recognized, it is easier for them to request and receive *tzedakah*.

(Rabbi Shmuel Gelbard, *Rite and Reason [Otzar Taamei HaMinhagim]*, p. 455)

אוצרות התורה/פורים

7

ב. ב"אלהיה רבה" (סעי' טו) כתוב: טעם למנהג שלנו בשינוי בגדים חשובים, אפשר לזכר מרדכי שיצא בלבוש מלכות. ומובא בגמרא מגילה על הפסוק "ותמאן ושתי לבוא אל המלך", רבי יהודה אומר שפרח על גופה צרעת. עכ"ל. כוונתו שנס פורים נעשה ע"י שינוי בגופה ופרצופה, וזכר לזה משנים אנו ע"י תחפושות.

דבר זה נפסק להלכה בשולחן ערוך (או"ח סימן תר"צ סעיף ט"ז):

צריך שיאמר, ארור המן, ברוך מרדכי, ארורה ורש, ברוכה אסתר, ארורים כל עובדי אלילים, ברוכים כל ישראל. וצריך שיאמר, וגם חרבונה זכור למוב.

הרי שחייב אמירת דברים אלו הלכה פסוקה היא. אמנם בודאי יש לנו לעמוד על שרשה ומעמדה של הלכה זו. ועיין בספר מגילת סתרים (פירושו על המגילה לבעל הניחוח המשפט - הקדמה) שהקשה ח"ל:

דהנה אמרו (ירושלמי מגילה פ"ג ה"ו מסכת סופרים פ"ד ה"ו) שחייב אדם לומר בפוריא 'ארור המן ברוך מרדכי', שהוא ג"כ תמוה, דלמה לא התחייב בכל פעם שהיה הצלה לישראל, כגון בפסח לומר, 'ארור פרעה ברוך משה', וכן בתנוכה לומר 'ארורים הצרים ברוכים החשמונאים'.

והיינו, שבכל שאר ישועותם של כלל ישראל לא מצינו דבר כיוצא בו, שיהיה חיוב מוטל עלינו לברך הצדיקים ולקלל הרשעים, ומאי שנא פורים שבו נתחייבנו לומר 'ארור המן ברוך מרדכי'.

הזהב

5 רנה שרביים

ריבוי העסק בפרשת תצוה ובימי הפורים מענין הבגדים

עומדים בימי הפורים, וקוראים ברוב השנים בתורה בפרשת תצוה, בה מדובר מהסוד של בגדי כהונה, ואיתא בספ"ק (קדושת לוי ועוד), שכדי להשיג את סוד בגדי כהונה היה צריך משה רבינו להיות בביטול הגמור, סוד מסירות נפש, ולכן לא כתוב בכל הפרשה את שמו.

והנה אמרו חז"ל (ערכין טז.) "למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות, לומר לך: מה קרבנות מכפרין - אף בגדי כהונה מכפרין". וצריך לבאר את סוד ענין הכפרה, ואיך מתכפרים העוונות על ידי מה שלובש הכהן גדול ח' בגדים. ונודע המוכח בדברי האריז"ל ששמונת בגדי כה"ג

5. We dress up in commemoration of the many wardrobes, disguises, and mistaken identities depicted in the Megillah that contributed to the manifestation of the Purim miracle, including, but not limited to:

- Esther not revealing her ancestry.
- Mordechai hiding the fact that he knew seventy languages from Bigsan and Seresh.
- Mordechai tearing his clothing and putting on sackcloth.
- Esther sending Mordechai clothing to change out of the sackcloth.
- Esther donning her royal robes to enter the throne room.
- Haman dressing Mordechai in royal robes to be paraded through the streets.
- Haman's daughter pouring refuse on her father's head when she mistook Haman for Mordechai in the parade, because Haman was wearing servants' clothing and Mordechai was wearing the royal robes.
- Eliyahu HaNavi disguising himself as Charvonah and recommending to Achashveirosh that Haman be hanged on the gallows prepared for Mordechai.
- Mordechai being clothed in royal robes when he was promoted following Haman's demise.
- The Jews being clothed in the *Shechinah* when they

reaccepted the Torah on Purim.

- Hashem "hiding His face" during Purim, causing the miracle to occur in a hidden manner.

(Rabbi Shmuel Gelbard, *Rite and Reason [Otzar Taamei HaMinhagim]*, pp. 455–456)

9

8. We dress up because the fun of doing so adds to the *simchah* of the day.

(Ibid., 4:12)

7) Whilesomeholdthatthe $minhag$ istodressupasgoyim,manyholdthatitisbetter to dress in a distinguished manner in commemoration of Mordechai being dressed in royal robes. Many also recommended that it is best to dress up like $tzaddikim$ (Rav Zvi Cohen, *Purim V'Chodesh Adar*, citing *Maor VaShemesh, Eliyahu Rabbah*, and the Klausenberger Rebbe).

18

2. When *Chazal* inquire (*Chullin* 139b) as to where there is a hint to Purim in the Torah, they answer that the *passuk*, $\text{וְאֶנֶכִי הַקֹּדֶם אֶסְתִּיר פָּנַי}$ — "And I [Hashem] will surely hide My face" (*Devarim* 31:18) refers to Purim. Purim represents the first time that the Jews recognized that Hashem would "hide His face" by no longer performing the overt supernatural miracles that were commonplace in the era prior to the destruction of the First Beis HaMikdash. Since the destruction, Hashem is constantly involved behind the scenes, manipulating seemingly natural events and performing hidden miracles.

• In view of the fact that the Purim miracle came about through Hashem's hidden face, we similarly hide our faces on Purim by donning disguises.

(Rabbi Shmuel Gelbard, *Rite and Reason [Otzar Taamei HaMinhagim]*, p. 455)

ונראה על פי מאמר המגיד הגדול ממעוררש זיע"א, שהביא הקדושת לוי לחג הפורים, שאמר הטעם שנקראת "מגילת אסתר", שהוא מלשון הסתר. שבפורים התחילה הנהגה מחודשת, כי עד פורים היו הנסים נעשים בגילוי ובפרהסיא, ושידוד מערכות הטבע. ובפורים התחילה הנהגה חדשה, של נסים ונפלאות וברבין המוסתרים בתוך הנהגת הטבע. שהרי לא היה שום דבר מחוץ לטבע במגילה זו, אלא עשה השי"ת כל הנסים מלובשים בדרך הטבע, וגלגל הדברים לסיבת הצלתם של ישראל כידוע,

והנה כמים פנים אל פנים, כשם שהנהגת השי"ת עימנו בזה היום היא בנסים הנסתרים. כן מתנהגים אף אנו כדרכו, כאשר לפינן מקרא (דברים כח, ט) "והלכת ברכיו". ומה הוא מתנהג בסתר ביום הזה, אף אנו נוהגים בהסתר.

ולפיכך נהגו לכסות הפנים, וללבוש פרצופים בפורים, ומתחפשים לאיש אחר. להראות הנהגת ההסתר, שאף כי נראה איש זה הרי מסתתר ומתחבא שם איש אחר. שכמו כן היתה הנהגתו ית' בהאי יומא, שאף כי נראה כל סיפור המגילה בגלגול מקרים טבעיים, הרי באמת "הנה זה עומד אחר כתלנו, משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים" (שיר השירים ב, ט).

12

וכן מהאי טעמא אנו משתכרים בהאי יומא, שהשיכור נדמה לכל * כאיש אחר, ואינו כאותו האיש המוכר מכל השנה. הכל כדי להראות על זו הנהגה של ההסתר. שאף אם הוא נראה כמשתכר ומשתטה, הרי במעמקי לבבו פנימה בוער עתה באש קודש, בלהט אהבה נמרצת להשי"ת לאין ערוך ושיעור. אלא שאנו מחפיים על זו האהבה, ומסתירים אותה בכל מיני תעלולים חיצוניים שנהגו ישראל קדושים בשמחת היום. משום שאנו מתנהגים עצמנו כהנהגתו ית' בהאי יומא, בהסתר ובהעלמה גדולה.

וזוה סוד מכבשוני סודות טמירין ונעלמים, דהאי יומא קדישא. שאנו מחביאים עצמנו ביום הפורים נחבאים ונסתרים. ועל זאת רומז הפייט: "יחביאנו צל ידו תחת כנפי השכינה", שישנה בחינה של התחבאות והסתר.

וקצת מזה הסוד מתגלה ביום זה במשתה היין, כאשר נכנס היין ויצא הסוד (עירובין דף סה ע"א). והמתכוונן אל נכון בעבודתם של צדיקי אמת במשתה היין, יוכל לגלות מעט מזעיר ממצפוני זה הסוד.

וכמו שמוכח בכתבי הארז"ל לחג הפורים, שיש עולם אחד גבוה ונעלה מאד הנעלם ונסתר, עלמא דמיטמרא. שכל השנה נעלם וסגור ואי אפשר להיוודע פתחו. ורק בפעם אחת בשנה מתגלה זה העולם ונפתח, והוא חג הפורים בעת קריאת המגילה עיי"ש. — ועל שום כך נקראת "מגילת אסתר", על שם שמגלה הנסתרות.

Megillah — to recognize אנכי even at a time of *hester ponim*, the name Purim was chosen so as to highlight Hashem's mastery over the world, even when things look bleak and even over "chance" lots!

In the course of the Megillah, the narrative is referred to as a letter דברי האגרת הזאת (Esther 9:26). Often, a letter reports on random and humdrum matters but in this case, although superficially it also resembles a letter, stringing together casual events, a closer look at this communication will reveal its true purpose. The Megillah was written to record the concealed hand of Hashem manipulating incidental links to form the chain of our survival.

With this in mind, we can now understand why *Megillas Esther* is so-called, with Mordechai's contribution ignored. The answer is that *Megillas Esther* is not referring to the person of Queen Esther, but it means גילוי החסתר — a book that reveals hidden things. Its narrative brings to light the extent of Hashem's influence in a world known as העולם, from the root עלם, meaning "out of sight". No, He is not concealed, He only seems to be and it is our duty to recognise His presence in every event in our life.

204 / WORLDMASK

So we see that Haman, Amalek and what Purim means all begin in the Garden at the very beginning of the human experience. It is man's own action which brings Amalek into existence, and it is to be our actions which must vanquish him ultimately. On Purim we read the Megillah of Esther, that scroll which represents the hiddenness of Hashem's management of the world. The very word "Esther" means "hidden"; when the *gemara* asks "Where is Esther's name found in the Torah?" it answers: "From the verse 'Va'anochi hastir astir panai...- And I shall surely hide My face...'"

And it is just because of this hiddenness that we can and must exert ourselves to reveal the Divine hand. When the Jews at the time of Purim were faced with events which could easily have been perceived as mere coincidence and yet chose to see that Hand within those events, that was a deep and real acceptance of Torah. At Sinai, Torah was obvious, no effort was needed to perceive the Divine, and in a sense the human role was secondary. At Purim the Divine was far from obvious, and that is why the Jewish people's acceptance of Hashem's rule then was, in the same sense, more meaningful.

* Amalek's defeat at the time of Moshe and Yehoshua was great, but Haman's defeat at the time of Esther was greater. To see the light when it is overpowering is not difficult; to cause the light to shine when darkness seems overpowering is heroic. Purim is the time of masks; Hashem has gone into hiding in Jewish history, He has donned a mask. But He is not distant; if one is distant he does not need a mask to avoid being identified, the distance achieves that. No, a mask is necessary when one is very close and yet wishes to remain hidden.

The world is His mask; nature hides His Presence. But this same world, this same nature, needs only to be peeled back to reveal its Source. The ordeal is doubt; all may appear coincidental, and the Amalek ideology may be found in the culture of today - nothing has absolute meaning or value, all is accident. The mask is heavy and convincing. But that should not deter us from our function, the function of revealing the Reality behind the mask.

7. The Jewish people descend from Yaakov, and Haman descends from Amalek, the grandson of Eisav. Amalek's hatred of the Jews stems from Yaakov having "stolen" Eisav's *berachah*, when he dressed up as Eisav and tricked their father, Yitzchak, into giving him the *berachah* (see *Bereishis* 27:41). As Purim represents a pivotal battle in the consequential eternal struggle between the descendants of Yaakov and the descendant of Eisav, we dress up as Yaakov did to demonstrate that Yaakov's actions in tricking his father to obtain the *berachah* were not in fact sinful, but appropriate in that instance in order to receive the *berachah* that was rightfully his. History has shown that the *berachah* truly belongs to the Jews, as they have carried on the moral torch of Yitzchak, while Amalek has brought only decadence to the world.

(Rav Zvi Cohen, *Purim V'Chodesh Adar* 10:6)

מגיד הרקיע

שנת המן היהודים

7. וכדי לעמוד על עומק הענין, נקדים לבאר את שורש שנאתו של המן הרשע לישראל. הנה כתוב במגילה (ג. ט):

ובו בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו, כי הגידו לו את עם מרדכי, ויבקש המן להשמיר את כל היהודים אשר בכל מלכות אחשוורוש עם מרדכי.

אולם אינו מבורך בפסוק, למה בקש המן להשמיר את עם מרדכי מאחר שידע שיהודי הוא. אמנם מה דחתם במקרא מפורש בתרגום (שם):

ותה חך קרמי לאושמא ידוי למקמל ית מרדכי בלחודוהי, ארום חויאו ליה דמרדכי אתי מן יעקב, דשקל מן עשו אבא דאבוי דהמן ית בכירוהא וית ברכתא.

הרי ביאר התרגום, ששנאתו של המן למרדכי ועמו, היתה מושרשת בשנאה הישנה של אבי * וקנו עשיו ליעקב, ששנא אותו על שנמל ממנו את הבכורה וגם את הברכות. וכן מבואר בתרגום על הפסוק (אסתר ד. ט) 'ותאמר אסתר להחך ותצוהו על מרדכי':

ואמרת אסתר להחך למיול ולמללא למרדכי, ופקידת ליה על עיסק מרדכי, דלא יגרי עם המן מצותא, ארום דבכו דביני יעקב ועשו הוה נשיר ליה.

והיינו, שאסתר צותה למרדכי שלא יגרה עם המן, כי המן שומר להם את שנאתו של עשיו ליעקב.

והיה כאשר תריד

7. אולם הלא רב זה גופא צריך ביאור, מה היתה כוונתו של המן הרשע בזה, כי אף אם היה שונא היהודים מפני שלקח יעקב את בכורתו וברכתו של וקנו עשיו, אמנם כעת כבר זכה יעקב בהם, ומה יועילו כל מחשבותיו ותחבולותיו כנגד בני ישראל.

וכיאר רבי דוד כהן שליט"א, דהנה אמרין בגמרא (יומא כט. ב):

למנצח על אילת השחר (תהלים כב) וכו', אמר רב יואל, למה נמשלה אסתר לאילה וכו'. אמר רב אסי, למה נמשלה אסתר לשרי, לומר לך מה שחך סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנשים.

ומבואר בדברי הגמרא, שמומזר זה קאי על אסתר. והנה כתוב באותו מומזר (פסוק יג): סכבוני פרים רבים, אבירי בשן כתרונן.

ופירש רבי אברהם בן הגר"א (באר אברהם שם):

סכבוני פרים רבים, אלו הם עובדי כוכבים ומולות. אבירי בשן כתרונן, הוא המן ובניו זרע עמלק שהם אבירים מצד הברכה שביד יצחק 'והיה כאשר תריד'.

והיינו, שהמן ובניו נקראו אבירים - חזקים ובעלי אומץ, משום שהיה להם הכח של ברכתו של יצחק לעשיו, ברכת 'והיה כאשר תריד'. אולם צריך ביאור תוכן ענינה של ברכה זו, ואיך רצו המן ובניו לבוא מכחה לנצח את מרדכי ועמו.

והנה כשענה שנודע לעשיו כי יעקב לקח את הברכות, כתוב (בראשית כו, פסוק לה, פסוק מז):

כשמוע עשו את דברי אביו, ויצעק צעקה גדלה ומרה עד מאד, ויאמר לאביו ברכני גם אני אבי וגו'. ועל הרכך תחיה, ואת אחיך תעבוד, והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צווארך.

והיה כאשר תרד, לשון צער, כמו 'אירד בשחי', כלומר, כשיעברו ישראל על התורה והיה לך פתוחו מה להצמצם על הברכות שנמל, 'ופקת עלי'.

והיינו, אף על פי שמסר יצחק את הברכות לעקב, אולם עדיין הניח מקום לעשיו. והיינו שבשעה שישראל אינם עושים רצונו של מקום - 'והיה כאשר תרד' - או עשיו יכול לקום ולערער על הברכות. וביאר שזו היתה כוונתו של עשיו כאן, שבשעה שהמלאך ישראל כשנתנו מסעותיו של אותו רשע והשתחויו לצלם, או באה השעה של 'כאשר תרד', והישב המן לפרוק את עולו של יעקב מעל צוואריו, ושוב יקח ממנו הברכות.

והנה איתא בילקוט שמעוני (אסתר פ"ד רמז תתנ"ו):

ויעקב ועקב גדולה וכו', וכי הדינך היה מרדכי שהיה צוות, וכי אין הקב"ה שומע לחישות אלא לצווחות, הנה תרדה בלבה ושמע הקב"ה לחישתה וכו', אלא מרדכי היה צוות ואומר, יצחק אבי מה עשית לו, הצווחה שצווח עשו לפנך ושמעת קולו וברכת אותו והרי אנו מבורכים להריגת חרב, לפיכך ויעקב.

ומבואר בדברי המדרש דברי ר' אבהם בן הגר"א, שהמן היה בא מכת הברכה שביד יצחק את עשיו, ולכן היה מרדכי צוות ליצחק ואומר לו 'מה עשית לי'.

בפרשת וואח הברכה כתוב (דברים לג, ט):

ואשר תרב נאוותיך.

וכתב הגר"א (אדרת אליהו שם):

בימי המן שכתב להרוג בחרב, ואחר כך כל השרים היו מנשאים את היהודים.

ולבאורה דבריו צריכים ביאור, למה התרב הוא הרמז לימי המן, הלא לא מצינו שום זכר לחרב בכל המגילה, אמנם על פי הג"ל מוכן היטב, כי המן בא מכת ברכותיו של יצחק לעשיו, שאמר לו 'על חרבך תחיה', ולכן צרתו של המן נרמזת במלת 'חרב'.

ומרדכי יצא - הוי גביר לאחריך

(הנה כתוב במגילה ט, טו - יז):

ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת ותור, ועמרת וזכ גדולה, ותכריך בוץ וארגמן, והעיר שושן צהלה ושמחה. ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר, ובכל מדינת ומדינת ובכל עיר ועיר, מקום אשר דבר המלך ודברו מניע, שמחה וששון ליהודים, משתה יום טוב וגו'.

וכתב הגר"א על זה (פירושו לאסתר טו) דברים סתומים וחתומים:

ובאן נחמיה במרדכי 'הוי גביר לאחריך', כי מתחילה 'איש יהודי' ואח"כ 'מרדכי יצא' ואח"כ נתעלה 'כי מרדכי היהודי' וכו'. וישראל ב' דברים.

והנה עצם ה' דברים כתב רב שלמה ברעוודה (מקורות וביאורים שם) הם: א' צהלה, ב' שמחה, ג' אורה, ד' שמחה, ה' ששון, ו' יקר, ז' שמחה, ח' ששון, ט' משתה, י' יום טוב. אמנם אינו מבואר מהו משמעות הדברים שנתקיים במרדכי 'הוי גביר לאחריך', וגם מה שישראל זכו לעשרה דברים.

וכתב רבי דוד כהן לבאר, על פי דבריו של הגר"א בהדרת קודש (פירוש למגילת רות פ"ק א' אות נא):

עשרה (קלות) לאדם, א' ארורה האדמה, ב' בעצבון תאכלנה, ג' ו' קוץ ודרדר, ה' ואכלת את עשב השרת, ו' בויעת אפר, ז' עד שוכר, ח' כי מגנה לקרת, בתחילה נברא עפר מן האדמה היינו עפר מן המזבח, ואח"כ נעמקו תרמו, ט' כי עפר אתה אפי' בחיים, י' ואל עפר תשוב היינו ואחריו על עפר ישוב, היינו גילגול. ובנגדן נתברך יעקב בעשרה ברכות נגד קללות אדם. והם, מאל השמים, נגד בעצבון, כי השל הוא שמחה לכל כמו שפי' רש"י. ומשמני ארץ, נגד ארורה האדמה. ורוב דגן ותירוש, נגד קוץ ודרדר, ואח"כ עיבודך עמים כו', נגד בויעת אפר כו'. והם ג"כ ר' ברכות כפסוק אחד נגד ר' קללות שכפסוק א'. ור' ברכות נגד ר' קללות שכפסוק אחד וכו', 'הוי גביר' נגד ת"ת מברית מן הקצה אל הקצה וזו ה"ה גביר לאחריך וישתחוו לך וכו', אורריך אורו ומברכך ברוך.

הרי שבשעה שאדם הראשון אכל מעץ הדעת הוא נתקלל בעשר קללות. אמנם כשביד יצחק את יעקב בעשר ברכות, הוא הוציא אותו מכלל אורו לכלל ברוך, והשיג את מעלת הברכה של אדם הראשון קודם חטאו. ואם כן מה שוכה ישראל לעשרה דברים, וגם מן שהגיע מרדכי למעלת 'הוי גביר לאחריך', היינו שהחזיקו בברכות שנתברכו בהם יעקב אבינו להפקיע את עצמם מתוך הקללות של אדם הראשון.

נמצא לפי כל הג"ל, שהמלחמה שבין יעקב ועשיו, ששוב נתגלגלה ונתעוררה בין מרדכי ורמון, היתה מלחמה על שורש הברכות והקללות של הבריאה, אם יהיו נשאים תחת העשר קללות שנתקללו בהן אדם הראשון כשאכל מעץ הדעת, או אם יזכה בברכותיו של יצחק המוציאים ומעלים מתוך פחת הקללות האלו. ולכן בסופו של דבר, כשנתגבר מרדכי על רמון, זכה למעלת 'הוי גביר לאחריך', וישראל קבלו העשרה דברים שהם כנגד העשר ברכות של יצחק.

נפול תפול לפניו

(ח) בשעה שהתחיל מפלתו של המן כתוב (אסתר ו, יז):

ויספר המן לורש אשתו ולכל אוהביו את כל אשר קרהו, ויאמרו לו חכמיו ורש אשתו, אם מורע היהודים מרדכי אשר החלול לנפול לפניו, לא תוכל לו, כי נפול תפול לפניו.

אולם לא נתברר לנו, מנא ידעו אשתו וחכמיו של המן שאם התחיל ליפול, בהכרח שיפול לפניו מפלה גמורה, וביאר רבי דוד כהן על פי הא דאמרינן (מגילה ו, יז):

קמרי וירושלים, אם יאמר לך אדם חרבו שתיוק, אל תאמן, ישבו שתיוק, אל תאמן, חרב קמרי וישבה ירושלים, חרבה ירושלים וישבה קמרי, תאמן, שנאמר 'אמלאה החרבה', אם מליאד זו חרבה זו, אם מליאד זו חרבה זו. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא, 'לאום מלאום יאמין'.

והיינו, שהמלחמה שבין יעקב ועשיו, שהיא המלחמה שבין מרדכי ורמון, הוא מאבק על עיקר הבריאה, מי הוא בכלל אורו ומי הוא בכלל ברוד. ולכן במלחמה זו על כרחך 'כשזה קם זה נופל', ולכן ידעו אשת המן וחכמיו, שאם מרדכי קם, כודאי המן נופל.

ועל פי זה ביאר למה יש הרגשה מיוחדת בישועת פורים על 'נתפך הוא'. כי לא די בזה שאנו ניצולים מתוך הצרה, כי כאן היתה המשך של מלחמת יעקב ועשיו, שבה יש מהלך של 'זה קם וזה נופל', ולכן ישועת היהודים על כרחך כרוכה בה מפלת שונאיהם.

ועיין שם שהביא שדכרים האלו מבוארים מתוך דבריו של המגלה עמוקות (שמות בתרא בדרוש א לפורים):

הקב"ה מנהיג את העולם בשתי כפות, כף זכות וכף חובה, והוא סוד 'ארור המן' שיניקתו מכף חובה 'ברוך מרדכי' שיניקתו מכף זכות וכו', ומהו המעט נסמכה פרשת 'זכור אשר עשה לך עמלק' לפרשת 'מאנו צדק' וכו', לפי שעמלק כף חובה וישראל כף זכות, 'אמלאה החרבה' - כשזה קם זה נופל. וזה שאמר מרדכי 'לדעת מה זה ועל מה זה', ר"ל 'זיה לעומת זה עשה אלהים'. וזו 'זכור זה איננו שיה' וכו'. לכן אמרה ורש אם מורע היהודים מרדכי אשר החלול לנפול לפניו וכו' נפול תפול, לפי שישראל ועמלק הם ב' כפות, וכשכף ימין עולה למעלה ראש, אזי כף שניה יורדת מטה מטה.

ולאום מלאום יאמין - מלחמת המן ומרדכי

(ט) ומצאתי בספר אמרי נועם (לרבי מאיר הורוויץ מדויקוב זצ"ל - מנעים עמ' סד) שהראה לנו נפלאות מתורת ה', לשכלל אורך המגילה אנו מוציאים שהמלחמה שבין המן ומרדכי, היתה מתגלגלת במהלך זה של 'זה קם וזה נופל':

ידוע אמרם ו"ל, ולאם מלאם יאמין, לא ישו בנדולה, כשזה קם זה נופל. ולזה מתחילה כתוב אצל מרדכי 'ולא קם ולא וע' וכו', ובאסתר נאמר 'ותפל לפני רגלי', בבחינת נפילה חלילה, אבל אח"כ נתפך הכל לשוב, ונאמר באסתר 'ותקם אסתר', ובה נאמר, 'המן נופל', ולזה יש לרמוז - 'זה קם וזה נופל' עולה 'פורים', כי זה כח של ימים הקדושים האלה להיות משפיל רשעים ומגביה שפלים כמ"ש ונתפך הוא. היינו שמתחילה היה הקימה לעמלק ותנפילה חלילה לישראל, אבל אח"כ נתהפך והיה 'זה קם וזה נופל' רק בהיפך, לישראל התקומה ולהם הנפילה. 'מי הוא זה ואי זה הוא אשר מלאו לבו', רמזו בחיבת מלאו שהוא אותיות ולאם,

על דרך הכתוב 'ולאום יאמין'. כי אמת הדבר אשר שם נרמז קימה ונפילה, אבל לא כאשר הרשעים רוצים, רק בהיפך הדברים, הנפילה אל הרשעים והתקומה אל ישראל.

והיינו, שכל סיפור המגילה הוא במהלך של 'זה קם וזה נופל', שבשעה שהמן עולה לנדולה על מרדכי נאמר 'לא קם', ולכסוף שהמן נופל, אז 'ותקם אסתר'. הרי שכל יסודה של ישועת פורים היא המלחמה שבין עשיו ויעקב, שעליו נאמר 'ולאום מלאום יאמין', והיינו שנוהגת בה חמיר הנהגה זו של 'זה קם וזה נופל', שבשעה שאחד עולה השני יורד כנגדו, וענין זה מרומז במה שהגמטריא של 'זה קם וזה נופל' עולה למנין 'פורים'.

א ארור המן ברוך מרדכי - קללותיו של אדם הראשון וברכותיו של יצחק

והנה לפי דבריו של רבי דוד כהן, שבאר בטוב מעם שמלחמת המן ומרדכי מושרשת במלחמת עשיו עם יעקב, וגם גילה לנו על פי דברי הגר"א שיסוד מלחמותם היו, מי זכה בברכותיו של יצחק אבינו ויוציא את עצמו מכלל הקללות שבהם נתקלל אדם הראשון. אם כן הרי מאיר לנו אור חדש להבין את דבר ה' זו הלכה - 'צריך שיאמר ארור המן וברוך מרדכי, מה שלא מצינו בשום ישועה אחרת.

שהרי עיקר המלחמה שנערכה בין המן למרדכי במגילה זו היתה על דבר זה עצמו, לקבוע מי הוא הברוך ומי הוא הארור, מי קם ומי נפל. ולכן בשעה שקוראים את המגילה ומפרסמין את הנם של ישועות פורים, מוטל עלינו החיוב להכיר ולהכריז על גדול הישועה, שמלכך מה שניצולו מגזרותיו של המן, וכינו להשיג את העשר ברכות של יצחק אבינו, ולהגיע למעלת 'היה נביר לאחיד', ועל ידי זה נקבע שאנו נכנסים לכלל ברוך והעומרים כנגדו ונשארים בכלל ארור ונתונים תחת הקללות שנתקללו בהם אדם הראשון.

ב מנהג שינוי ה'בושים - מנהג אבותינו בידינו

א ולפי כל הנ"ל, אנו מועמים מעם חדש במנהג ישראל תורה, ללבוש פרצופים ולשנות מלבושינו בשעת שמחת פורים. שהרי שורשי פורים נעוץ במעשי אבות, והיינו לקחת יעקב את הברכות, כי הוא שורש שנאתו של המן, ועליו בא לערער בקומו על היהודים. הנה בשעה שלקח יעקב את הברכות כתוב (בראשית כו, טו):

ותקח רבקה את בגדי עשיו בנה הגדל החמודות אשר אתה בבית, ותלבש את יעקב בנה הקטן.

הרי שיעקב התלבש כעשיו כדי לקבל את הברכות מיעקב אבינו. ולא עוד, אלא שהרי ביארנו שהברכות האלו באו להפקיע מכלל הקללות שחלו על אדם הראשון בשעה שאכל מעץ הדעת. וכתב הגר"א (ביאור לספרא דביעוטא פ"א), שלכן הוצרך יעקב להנהיגה זו של ערמה כדי לזכות בברכות יצחק, כדי להכניע את מעשיו של הנחש הקדמוני שבערמיתו הכשיל את אדם הראשון:

והענין כי לקחת הברכות ממנו בערמה היתה, כמו שרימה הנחש לאדם הראשון, כן רימה יעקב לעשו ומל את דיליה וכי, ולכן רמה כעשיו אותו, 'עם עיקש תתחלי, ועשיו נטל בגדיו של אדם הראשון שנחפתה אחר הנחש ולקח הסם, והוא עשו והוא בגדי החמודות, ולכן נטל יעקב ממנו ולקח הברכות.

נמצא שהחוקק יעקב למהלך של רמאות וערמה כדי לקבל את הברכות ולהוציא עצמו מכלל הקללות שבאו על ידי הנחש.

לכן כפורים אנו ממשכים את דרכו של יעקב אבינו, ומנהיגו לאחוז במעשי אבותינו, ומשנים את מלבושינו להופיע בדרך רמאות. ועל ידי זה אנו באים לזכות בברכות שבירך יצחק את יעקב, לקבוע שאנו מופקעים מתוך הקללה של אדם הראשון, והיא הלה על המן בן בנו של עשיו וכל הנלוים אליו, 'ארור המן, ארורה זרש, ארורים כל הרשעים', ואנו מעמידים את עצמינו לחיות מקבלי הברכה, ומכריזים ואומרים 'ברוך מרדכי, ברוכה אסתר, ברוכים כל היהודים'.

מרדכי - תיקון בכורת יעקב

אמרו חז"ל (בראשית רבה פרשה סז אות ד ובאסתר רבה פרשה ח אות א) על הכתוב בעשו 'ויזעק זעקה גדולה ומרה, והיכן נפרע לו בשושן שנאמר ויזעק זעקה גדולה ומרה', והדברים טעונים ביאור מה ענין מרדכי לעשו, וגם מה ענינו לנטילת הבכורה מעשיו, וגם במה עומדת צעקת מרדכי כנגד זעקתו של עשו.

ועיין עוד באסתר רבה (פרשה יז אות י) על המן דהיה 'בוזי בן בזי, להלך כתיב ויבו עשו את הבכורה, וכאן (מגילת אסתר ג, ו) כתיב ויבו בעיניו', ועיין בתרגום אסתר (פרק ב, ו) דכתב, 'חויאו ליה דמרדכי אתי מן יעקב דשקל מן עשו אבא דאבוי דהמן ית בכורתא וית ברכתא', והנה גם כאן מקשרים חז"ל ענין מכירת עשו בכורתו ליעקב, אל מרדכי, וצריך ביאור.

ז ומרדכי לא יכרע" - תיקון ההשתחוואה לעשו

והנה יסוד ענין הבכורה שזכה בה יעקב מעשו וסודה היא התעלותו של יעקב על עשו, והשתרותו עליו - "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" (בראשית לב, כט), וכל פגיעה בעליונותו של יעקב על עשו היא פגיעה בבכורתו של יעקב, ופגיעה בעצם מעלתו של עם ישראל.

וכאשר בא שרו של עשו להלחם ביעקב כדכתיב בריש פרשת וישלח, הנה על אף שנצחו יעקב אבינו מכל מקום פגע שרו של עשו בירך יעקב אבינו ופגם במדת מה במעלת יעקב, ומבואר בספרים הקדושים [עיין של"ה הקדוש (תורה שבכתב, מאמר צאן יוסף אות יב), ועיין להחיד"א (חומת אנה, ישעיה ט, ז)], דכשהשתחוו השבטים לעשו קבעו את הפגם ההוא, שהרי השתחויה נעשית על ידי פעולה בירך, והכניעו בזה את עצמם לעשו, וחס ושלום גבר עשו.

והנה מרדכי הצדיק בזה שלא כרע להמן תיקן את הפגם ההוא, ומכח זה החזיר את התעלותם של כלל ישראל לקדמותה, ובוזה גופא גבר על המן, ובאמת דיסוד כוחו של מרדכי בזה היה מכח אבי אבא בנימין, שהוא היה היחיד

שלא השתחוה לעשו, שהוא עדיין לא נולד אז, [ובילקוט ראובני (פרשת וישלח ד"ה כשהשתחוה) כתב בשם העשרה מאמרות דאם היה בנימין משתחוה אף הוא לעשו לא היתה תקומה חס ושלום לישראל], ובילקוט שמעוני (אסתר רמז תתרגד) [ועיין גם באסתר רבה (פרשה ז אות ח)] אמרו ז"ל, "אמרו לו [למרדכי] והרי מצינו אבותיך שהשתחוו לאבותיו שנאמר וישתחו ארצה שבע פעמים, אמר לו בנימין אבי וכו' ולא השתחוה, ואני בן בנו שנאמר איש ימיני, וכשם שלא כרע אבי כך אני איני כורע ולא משתחוה".

נמצא אם כן שכל ניצוחם של ישראל בסופו של דבר על המן היה דוקא מכח אי כריעתו והשתחוייתו של מרדכי, ואדרבא זה ששאר העם השתחוה להמן הוא אשר גרם לחיזוקו של המן והשתרותו על ישראל, ומזה באה הגזירה של לאבד להשמיד ולהרוג.

פורים - התעוררות זעקת עשו על הברכות

ונראה דכח צעקתו של עשו בפני יצחק על לקיחת יעקב ממנו את הברכות היה בה מן הטענה שגם ביעקב יהיו מצבים שלא יהיה ראוי לברכות, ובאמת מכח זה זכה לברכה של "והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך" (בראשית כז, מ), ובכל פעם שישאל אינם מתנהגים כשורה מתעוררת זעקה זו של עשו, והשתא בדורו של המן נתעוררה זעקה זו של עשו ביתר שאת, ועל זה באה זעקתו של מרדכי ועמדה כנגד צעקה זו של עשו והציל את ישראל, ומעלתה של צעקה זו של מרדכי היתה שהיא באה ממי שלא היתה לו שום הכנעה לכח הרע של עשו, וצעקה הבאה ממי שהוא בדרגא זו היא שעמדה כנגד כח הרע של המן וביטלתו.

ומדברי חז"ל בזה נראה, דצעקה זו של מרדכי כנגד צעקה של עשו, לא היתה זמנית לדור ההוא בלבד, אלא זעקה זו ביטלה מכאן ואילך את כח צעקה ההיא של עשו, ועל ידי צעקת מרדכי בצירוף כוחו של בנימין שלא השתחוה לעשו, נתבטלה הפגיעה בירך יעקב, והיה בזה תיקון נצחי לענין זה.

ועל כן נעשה פורים ליום טוב נצחי כי היה בזה תיקון גמור לישראל, ויום טוב זה לא יתבטל לעולם כמבואר בחז"ל וברמב"ם (הלכות מגילה פרק ב הלכה יז), וזהו שאומרים בפיוט של שושנת יעקב "תשועתם היית לנצח".

19. Why is there a custom to dress up on Purim? 28

1. Chazal explain that the threat on Purim was not really a threat at all. It was only the appearance of a threat, for in the end, the Jews were not exterminated. Many years before the time of Purim, Nevuchadnetzar, the Babylonian ruler who destroyed the First Beis HaMikdash, forced the Jews to bow to his idol (Daniel 3:3). The Jews did so, but only because they were coerced, and only for appearance's sake. In their hearts, they were loyal to Hashem.

As punishment for this sin, middah k'neged middah, as a justified punishment, Hashem made only an appearance of a threat at Purim (Megillah 12a). Just as the hearts of the Jews at Nevuchadnetzar's idol were with Hashem, so too the heart of Hashem was with the Jews on Purim, and no calamity resulted. We dress up on Purim, often in the garb of goyim, to show that even though we sometimes sin and act like the goyim, it is only an outward appearance. In

truth, our hearts are always with Hashem.

(Bnei Yissaschar, Ma'amarei Chodesh Adar 9; see also Sefer HaTodaah 2:16, p. 82)

באותו לילה, שאמר "הקול קול יעקב והידיים ידי עשיר", כך השי"ת [בחי"י יצחק אבינו] ממשמש את כלל ישראל [בחי"י יעקב אבינו] ואומר: "הקול קול יעקב והידיים ידי עשיר", שלמרות שנראה בחיצוניות שכלל ישראל חטאו והם בכחי"י 'עשו', אך באמת 'הקול קול יעקב', וראויים לקבל את הברכות [דהיינו לינצל מעצת המן וכו'] וכן מצינו בחז"ל שעסקו אז בתורה - בחי"י "הקול קול יעקב".

וכך זה מתגלה כל שנה ושנה בעת משתה היין, בו היהודי שותה יין [בחי"י יין]

שגם אם נראה לו שהוא בכחי"י (כראשית כו) "הקול קול יעקב" הרי ש'הידיים ידי עשיר'.

המשומר מן ערין) ויוצא למעלה מהדעת (כפיין רבוי החוקוני הנ"ל) וממילא מתגלה פנימיותו,

את ה' ולדבקה בו, וגם כאשר נראה בחיצוניות ש'הידיים ידי עשיר' - שהנהגה והמעשים שלנו הם בכחי"י 'ידי עשו', אך באמת בפנימיות 'הקול קול יעקב', ומכח זה היה נס פורים כנ"ל, וכן אנו מעוררים כח זה מידי שנה ביום הפורים כאשר שותים יין ומבטלים את כל הלבושים החיצוניים, אשר מסתירים את פנימיות ליבו של היהודי, ומתגלה ביום הפורים בכלל, ובפרט בעת משתה היין, אשר ניתן להמליץ על זמן זה "הקול קול יעקב" כאשר רואים את בני ישראל, אשר בעודם מבוססים בינם כל רצונם ומבוקשם הוא לעשות רצון השי"ת יותר ויותר, ורוצים לעברו באהבה וביראה, בפשיטות ובתמימות, וזה המדובר אצלם בשעות אלו.

ונראה דזה ביאור אמרם ז"ל ביומא (דף כט.) "אסתר סוף כל הניסים", היינו דנס זה דפורים כוחו ממשיך לנצח עד סוף כל הדורות, וזהו ענין סוף כל הניסים, ועיין תרגום שני (פרק ב, ה), "ומטול דקאים מיניה ברא צדיקא די על ידו אתעבידו ניסין וגבורין לישראל בארבע גלותהון והוא מרדכי וכו'", עיין שם. ומבואר בהדיא דנס פורים ימשך בסיעתא דשמיא עד סוף כל הגלויות, ועיין בשפת אמת (פורים עמוד צב סוף ד"ה ענין וכו') שכתב "ובודאי דברי חכמים אמת שהארת נס דפורים הוא הכנה עד ביאת המשיח", עיין שם.

ובאמת דהענין מתפרש כפשטו, וכמו שכתב המהר"ל (בהקדמה לספר אור חדש), "דאם היה חס ושלום המן מכלה ישראל לא הגיעו לימי המשיח כלל, ולכן ימי הפורים לא יהיו נבטלים וכו' ולכך יקיימו המועד הזה אף לעתיד לימות המשיח, שאם לא היה פורים לא הגיעו לימי המשיח וכו'", היינו כל מציאות קיומם של ישראל הוא מכח ההצלה שנעשתה בפורים, ואם כן פשוט דנס פורים מתחדש לעולם - לנצח.

תשועתם היתה לנצח - קבלת התורה

ברם פשוט דיש בדברים אלו עומק יותר, והוא ההצלת ישראל בפורים לא היתה הצלה גרידא של גופם של ישראל, שהרי הגזירה על הגופים יסודה ושרשה, מחסרון הרוחני שהיה אז בעם ישראל שנהנו מסעודתו של אחשוורוש ונשתחוו לצלם, ותיקונו של מרדכי בהעדר הרוחני הזה, הוא זה שהיה ההיכי תימצוי להצלת גופם של ישראל, ותיקון רוחני זה של מרדכי בנפשותם של ישראל אין לו ביטול, דקיים הוא לעד בנפשותם של ישראל, ומכח דרגא רוחנית זאת עתידים בני ישראל לילך לקראת משיח צדקנו במהרה.

ויסוד מעשה תיקונו של מרדכי היה בזה שנחמדש בזה בישראל מעשה קבלת התורה מאהבה, ונתבטלה המודעה לאורייתא, והיינו דמצב ישראל בשייכותם לתורה שאינה מאהבה, אפשר שתגרום לחטאים של עבודה זרה

ולפי מה שכתבנו בפתח דברינו בזה, בביאור ענין זעקתו של מרדכי שהיתה כנגד צעקתו של עשו על איבוד הברכות, הדברים מבוארים בפשטות, דעיקוב הגאולה העתידה אינה אלא מכח התנשאותו והתגדלותו של עשו על ישראל, וכשתבטל התנשאות זו, אז יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, וזהו שאמר יעקב לעשו בפגישתם בבא יעקב אבינו מחרן, "ואני אתגלה לאישי וגו' עד אשר אבא אל אדני שעיריה" (בראשית לג, ד), ופירש רש"י שם "הרחיב לו הדרך וכו' ואימתי ילך בימי המשיח, שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", וענין הרחיב לו הדרך הוא משום דבמצב של השתחויה לעשו, יש בזה ירידה במצבו של יעקב, ועדיין אין זאת העת לשלמות גאולת ישראל.

והשתא מרדכי שְׁבָאֵי השתחויותו לעשו סלל דרך לתיקון השתחויה זו של יעקב ובניו לעשו, הרי במעשהו זה, איכא הליכה לקראת המצב של עלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו, וזהו מהלך אל ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

29 שכיט הגהה ר' יעקב אבינו ט"ו

בימים ההם בזמן הזה

המבצעה שאירע עם יצחק אבינו ויעקב אבינו בליל הסדר - זמן לידת נשמת ישראל, הוא הפתח והשורש לנס פורים שהתחיל גם כן בליל הסדר - בלילה ההוא, ואז התחיל צמיחת הנס של כלל ישראל בזמן מרדכי ואסתר, בו נתגלה שהשי"ת חפץ בעמו ועושה להם נסים, ולמרות שנראה בחיצוניות ש'הידיים ידי עשיר', כיון ש'השתחוו לצלם ונהגו מסעודתו של אותו רשע', אך נתגלה שבאמת הם לא עשו אלא לפנים, ובאמת רצונם בטוב, וכשם שהיה אצל יצחק אבינו

32 3. When Esther entered the king's throne room to request clemency for the Jews, the Megillah says, "And Esther put on her royal robes" (Esther 5:1). In addition, when Mordechai was promoted by Achashveirosh after Haman's downfall, the Megillah says, "And Mordechai went out from before the king in royal robes" (ibid. 8:15). The Bnei Yissaschar explains that these "royal robes" actually refer to the Shechinah, Hashem's Divine Presence, which descended upon Mordechai and Esther at those times to serve as their source of strength. We dress up on Purim in commemoration of the miracle of Mordechai and Esther having been strengthened by being "clothed" in the royal robes of the Shechinah.

Similarly, when the Torah was given at Sinai, the Shechinah descended on each Jew in the form of enveloping royal robes. Just as the Jews were "dressed" in the royal robes of the Shechinah during the acceptance of the Torah at Sinai, we dress up to commemorate the reacceptance

of the Torah by the Jews that took place on Purim (see Shabbos 88a).

(Bnei Yissaschar, Ma'amarei Chodesh Adar 9)

ויצא דרך זה יובן עוד מעניני הנהגת היום, במנהג ישראל תורה, שיש בהם כדי להורות על דברים שבסתר:

(א) "שנהגו ללבוש פרצופים כפורים" (אורי"ה הרצו ח), לכסות ולהעלים זהות האדם. ומטעם הדברים שבעת משתה היין הרבה ממלבושי התחפושות מתקלקלים ונופלים, רמז יש בדבר כי ינכנס יין ויצא סוד' גלגלות הפנימיות בהסרת הכיסוי החיצוני.

(ב) מיני מאכלים שונים: 'המן-טאשען', יד' 'קרעפלעך' [כיסנים], 'האלעפעעס' [כרוכ ממולא], שהצד השוה שבהם דהמאכל הטוב והערב מעוטף בכיסוי חיצוני, ועל ידי עבודת הלעיסה מפררים ומבטלים את הכיסוי להגיע אל חלק הפנים. ולהורות נתן על עבודת היום הזה, לשבר המחיצות החיצוניות, על מנת להוציא אל הגלוי את הנקודה הפנימית.

שמח 33 אסופת פורים מערכות

הציר המרכזי של מאמר זה הוא, שהכוחות הנוטעים בתודעתו של אדם, שעמם הוא ממשש בבתי-גוואי של הבריאה החומרית, וחושף על דם את הניצוץ האלוקי החבויה בה - מכונים 'לבושין של כבוד'. ולא עוד, שהעוסק בעבודת ה'לבושין', אכן זקוק למערכת לבוש מוחשית-ממשית התואמת לתפקידו, שתשמש בידו כלי למלא את משימתו כיאור. והרינו עומדים לבאר את המשל הזה כפי קוצר דעתנו.

א. הלבוש - מסכה?

הבגד שאדם עוטה, משמש לכאורה ככיסוי מסכת ערוותו הגופנית. אבל לקושטא דמילתא, הוא לא בא להסתיר, אלא לחשוף. כי זהו הביטוי לעובדת היותו אדם. בעלי-חיים אינם זקוקים ללבושים, מפני שתוכנם חומרי פגם. וגופו של אדם דוקא, הוא הזקוק לכסוי של 'לבוש' המעניק לו צורת אדם.

שהאדם מורכב הרכבה בלתי אפשרית - חומר עכור, החופן ועוטה נשמת אלוך ממעל. וצרו של אדם, אלמלא לבושו, אינו מביע אלא את צידו הגופני הגס לבדו. והבלטה זו של צורתו הגשמית החיצונית, משגה. שהיא מטשטשת בהכרח, את התכנים הנשמתיים המגובלים בו.

ומכאן אנו באים לידי הגדרת תפקידו של המלבוש. אדם מפאת היותו משיג תכנים רוחניים, נטועה בו התכונה להתבושש במערומוי, להיות נכלם בגילוי זילות גופניותו הגסה. כי חשיפת גסותו, מצניעה עד כדי טשטוש, את תפארת גדולתו ופנימיותו הרוחניים. וה'לבוש', הוא זה המעניק לו לאדם

צביון ותואר אנושי, ומתאר כמות-שהוא במלא שיעור קומתו. הוא מבטא איפוא את הכבוד השוכן בקרבו, את נשמת אלוך ממעל המשמשת בו.

* 'הלבוש', אינו איפוא מסכה. אדרבא, הוא המבליט את העובדה, שאין הגוף הגס מבטא את עיקר מציאותו. ונמצא שאדרבא, הוא זה החושף את הנשמה האלוקית - ה'כבוד' - החפונה בקרבו. וממילא, אף הגופניות עצמה מקבלת מעתה גוון וקלסתר אנושיים. כי גוף המשמש כמעטה לתכנים עילאיים, גופניות הכפופה לחוקים נשמתיים, איבדו זילותם, והפכו הם עצמם למושאים של הארה וכבוד. וכדרך שעור קלף שנחרתו עליו דברי תורה, הופך להיות חפצא של קדושה.

ומאלו מובן, ש'לבושין' הללו שאנו טורחים בהצגתם וביאורם, אין ביטוים הבלעדי דוקא בכסותו של הגוף במלבושים מסוימים. אלא כל דרך שאדם נותן בו ביטוי לפנימיותו, אם באמצעות זיבור משכנע, או על ידי גינונים שונים, כל אלו בכלל של 'לבושין' הן. אלא שהמלבוש המכסה את הגוף, מהווה סמל וכינוי לכולם.

'עבודת לבושין' זו, לא נצרכה בעוד היה האדם שרוי בכבודו בגן עדן. היא החלה עם תירוכו של אדם הראשון מן הגן. כי בעולם שטרם החטא, היה האור הפנימי בוקע ועולה מבעד למעטה הגוף. אבל זה שלאחריו - נתגשם, נגנז בו האור, עד שאין למעלה הפנימית ביטוי חיצוני. מכאן ואילך אכן נעשנו זקוקים ל"מאני - מכבודות". היינו, לניהוגי כבוד לגווניהם, על מנת להחצין ולהקריץ את האורה הפנימית, ולהשרותה על הסובב.

35 המצבים המקיפים את האדם - ה'לבושים' - מתחלפים. כי צורות שונות, ורמות עומק וצורות עכירות שונות לו 'להסתר'. ועל אדם ללמוד כיצד לשפר את גחלתו הפנימית, את מתכונת טהרת נפשו, לבל תיעכר ולא תיסדק, גם בעתות שעליו לעטות חיצוניות המתאמת למקומה ושעתה. ההוויה הסובבת, עלולה להיות עכורה, פגומה וכחה מאוד. והיא מצירה ודוחקת את הנפש, למבואות חסרי מוצא ופורקן. ותורף העבודה במעמדי מצבים מביכים שאלה הוא, לעטוף את הנשמתיים ב'לבושין' תואמים, שישמשו לה כלים לעבודה פנימית, שאינה מותנית ולא מושפעת מן הסובב.

* משימתו העיקרית-בסיסית של אדם היא איפוא, לדאוג לנפשו, שעל אף התחלפות ה'לבושין', תישאר פנימיותו ללא פגימה וסירכה. ללא שינוי, ומילתא דממילא היא, שמתוך כך עתידה הזכות הרוחנית הפנימית, לבקוע לבסוף את קליפת ההסגר, ולהתאיים ואולי גם לשנות את הסביבה. כדרכה של קרן האור, שהיא דוחקת את החושך.

36 ב. למהותו של לבוש

קשר עלום חובר בגדי-שבת לבגדי-כהונה, ושניהם כאחד מוצאים מן ה'כתנות-עור' שהתקין הקב"ה לאד"ר לעת הגליתו מגן עדן. והקו המאחדן הוא, היותם 'בגדי-כבוד'.

'כבוד' שדיברה בו תורה, הוא חשיפת המעלה הפנימית החבויה. השגת כבוד אלוקים מתוך חביון הסתרו של החומר. והוא תורף עבודת האדם בעולמו, להשיג את ה'כבוד' השוכן בתוכו של גשם, וללמוד מתוכו עצמו, שאין החומר אלא 'לבוש' העוטה את ה'כבוד'. והדרך לחשוף את הנקודה האלוקית שבחומר, הוא על ידי ההבחנה כיצד משתקפת הנקודה האלוקית, מבעד לעטיפה החיצונית. לחשוף את מציאותו של הקב"ה מתוך בריאתו. וזהו הקרוי 'עבודת ה'לבושין'. והכחות שאדם משמש בהם בעבודה זו, מכונים אף הם: 'לבושי כבוד' [וראה מילואים].

קודם החטא, היה הטוב גלוי ומבורר בלא עירבוביה והסתר. גם האדם עצמו - התוכן הנשמתי וה'לבוש' שלו כאחד - היו שלימות אחידה של אור. החטא הוא שגרם לירידת ה'לבושין', והשתלשלותם מ'אור' ל'עור'. רגע עשיית ה'כתנות עור', אמנם היתה שעה של נפילה עמוקה. ואף על פי כן מוגדרות הכתנות הללו בלשון חכמים: "כתנות-כבוד". כי ה'לבוש' שהתקין הקב"ה לאדם הראשון, הוא הכלי המסייע בתפקיד חשיפת האור מתוך עטיפת הסתר המחודשת. וייעודו של אדם מעתה הוא, להזריח את ה'עור' הגס, באורו של 'אור'.

והרינו נכונים מעתה, לבאר את חוט פלאות השתלשלות הלבוש לדורותיו. ה'לבושין' הם כאמור, הכלים שאדם משמש בהם כדי לדלות את הנקודה האלוקית מתוך מעטה הסתר של הבריאה. ועל כן נזקקו להם אדם וחיה לאחר החטא, לעת גרושם למרחבי הסתר. ואותן כלים היו שבוים זמן מה בידי כוחות הטומאה: נמרוד ועשיו. וכשביקש יעקב לחשוף את האור הגנוז ב"טל השמים ומשמני הארץ", הוצרך לעקוב את ברכת ה'לבושין' מיד עשיו ולגאלה מידי המסואבות, כדי לעטותן בשעת קבלת הברכה.

וכן כפורים, כלל ישראל נחתמו לכליה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו ואי ידע מרדכי כי בכדי לבטל את רוע הגזירה לא יועילו תשובה ומעשים טובים

כאשר ישנה כבר חתימה, ולכן אסף מרדכי ילדים קטנים והורה להם לצום. והם בכו וצעקו לה' ועי"ז נדרה שנת המלך והתעורר כביכול ה"בכבודו ובעצמו" לחלץ את עם ישראל מצרתם. ענין זה של לעורר את ה"בכבודו ובעצמו" אין שום מלאך ושרף יודעים זאת, אך כמו שבין יכול לקבל מאביו בעת צרתו מה שאף אחד אינו יכול לקבל, כך גם ידע מרדכי לעורר בעת הסכנה את בחינת ה"בכבודו ובעצמו" ועי"ז נתגלה שהקב"ה ועם ישראל דבוקים הם....

מובן שבעת גילוי נורא זה חזרנו למצב של "אתה נגלית בענן כבודך לתת לעמך תורה ומצוות", אותו גילוי של אהבה פנימית שהיתה בהר סיני אינה אמורה לשוב פעם נוספת, אלא אם כן תתרחש צרה גדולה ואז יתגלה עוד פעם ה"בכבודו ובעצמו", וזה מה שאירע בימי הפורים, ועל כן זכינו לעוד מתנה שהינה בדרגה של תורה, וזו המגילה (*).

נס פורים הוא גלוי כבוד השי"ת לדורות

והנה נס זה של התגלות הקב"ה "בכבודו ובעצמו", מתחדש מדי שנה בשנה ביום הפורים וכמ"ש במגילה "והימים האלה נזכרים ונעשים בכל דור ודור" וגו' "וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם".

בכל דור ודור ובכל שנה בשנה בהגיע ימי הפורים אנו זוכים להתגלות הקב"ה בכבודו ובעצמו עלינו ואז ישנה התעוררות אהבת אב לבניו. ואלו ימי רחמים ועת רצון שאין כדוגמתם, ונתנו בזה רמז שמה שכתוב "כל הפושט יד נותנים לו" ואין בודקים אותו בפורים" (רמב"ם הל' מגילה פ"ב הט"ז), היינו שכל אדם הפושט ידו ומבקש מה' נותנים לו, ובוה מתגלה אהבת הקב"ה לבניו.

אולם גם עלינו מוטלת החובה לפשוט את היד ולגלות מסירות נפש של בן כלפי אביו ולכן עלינו לקבל על עצמנו ביום זה אהבת ה' ללא מצרים, "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". עלינו לגלות את פנימיותנו להקב"ה, וכדברי חז"ל ברכות (יז ע"ב) "גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה מעכב". ולכן אמרו חז"ל "חייב אדם איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בן ארור המן לברוך מרדכי". אף שהאדם נמצא במשתה היין במצב של שכרון גמור ואינו יודע להבחין אפ"י בהבדל התהומי בין ארור המן לברוך מרדכי, זהו ערפול חושים מוחלט, עדיין עליו לדעת דבר אחד שיפרוץ מתוך לבו אני מאמין באמונה שלמה שאין עוד מלבדו, שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. וזהו מהות יום הפורים אשר כנגד התגלותו של הקב"ה עלינו "בכבודו ובעצמו" אנו מגלים את פנימיותנו שלנו שאין עוד מלבדו. וזהו יום מסוגל לזכות לזה להגיע לנקודה זו בדביקות לקב"ה בפנימיות, שלא רק בבית המדרש אנו קשורים בו אלא בכל מצב שנמצא בו היהודי

37 יוסף הוא 'המשביר' לשבטים הקדושים, את כח הקדושה של 'כינוס פירות', שהיא בחינה של העלאת קדושה מתוכה של הטומאה. זהו תוכן החלום של "מאלמים אלומים". את הכח הזה ינק יוסף מן הכתונת פסים' שהעניק לו אביו. וחזר הוא והעניק מברכה זו לכל אחיו עובר לדתם מצרימה, בדמות החליפות שמלות'.

ולבנימין אחיו הנחיל מהם מנה יתירה, על מנת שישמשו את בניו מרדכי בזמן ההסתר הגדול של ימי אחשוורוש. כי המאבק הפנימי בין מרדכי ואסתר, לעמלק שבאותו הדור, היה נטוש על הנקודה הזו של חשיפת ההסתר והעלאתו. ועל כן מגדירים חכמים את המן וסיעתו: "כת המכסים את הפנים".

וכשעמדו מרדכי ואסתר, לחשוף את סודו של ההסתר-פנים הנורא, שאבו כחם ממקור יניקה עתיק ימיני: מ'חמש חליפות שמלות' שמסר יוסף לבנימין.

לד נתיבות פורים שלום

ובמהר"ל מבאר דברי המדרש הללו, כי ענין ב' המועדים האלו פורים ויוה"כ ששניהם שוים שבחינתם הוא מעולם העליון, ולכן גם לאחר התחיה שיתבטלו כל עניני העולם הם לא יתבטלו. ומבאר זאת כי אלו ב' המועדים בחינתם כמו בתחיה שלאחר המיתה שיתחורר לחיים כמו בראשונה. וזהו בחי' יום הכפורים שאחרי שכבר נגזר על אדם מיתה מחזירים לו החיים למעלה מהטבע. וכן בפורים והחזר להם החיים אחרי שנגזר להם ממדרגה העליונה, שהחיים ספק שזה הגיע להם ממדרגה העליונה, שהחיים הטבעיים נגזר עליהם כבר מיתה, ופתחו עבורם הקב"ה שער עליון והחזיר להם החיים, ע"כ. וע"פ דבריו שבב' המועדים הללו נפתח שער עליון למעלה מהענינים הטבעיים, י"ל כי הנה לכל פתיחת שער עליון על טבעי, צריך מצד האדם שימשיך ע"י מעשיו את האתערותא דלעילא הזאת. וע"פ האמור שפורים מדתו אהבה ויום הכפורים מדתו יראה, לכן בפורים עיצמו של יום הוא ובכך אבוא אל המלך אשר לא כדת, כי במדת אהבה שייך התפשטות כי אהבה מקלקלת השורה, ודלוגו עלי אהבה. וביה"כ שהוא יום דין ממת היראה אז הבחי' ובכך אבוא אל המלך כדת ע"י ריבוי תשובה וה' עינינו.

ויש עוד בחי' שיש עדיפות בפורים מיום הכפורים, כמו דאיתא מהאריז"ל בגדול הארת

הפורים שבכל שנה מתגלה הארה כזו אשר כמותה לא נהיתה מימי קדם, לא בש"ק ולא ביו"ט, הארת גילוי יסוד אבא כידוע ל"ה. והיות והאור הוא כ"כ גדול צריך להסתיר אותו שלא תשלט בו עין הסט"א, ומשום כך יש בו ענינים מוזרים שאין בכל חג, כמ"ד בספה"ק המנהג ללבוש בגדי עכו"ם, ומה שאחז"ל חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. והוא ע"ד כשיש צורך להעביר כתר המלך ממקום למקום, ויש פחד ממורדים ושודדים שלא יגולו את הכתר, העצה שמכניסים אותו בעגלה פשוטה ועוטפים אותו מכל עבר בבלויי סחבות שאף אחד לא ירגיש מה מונח כאן, ועד"ז הוא גם בפורים והענין עמוק מאד. וענין זה של בחי' ובכך אבוא אל המלך אשר לא כדת הוא גבוה מעל גבוה המתגלה בפורים. וכמו שביה"כ איתא בקדושת לוי כי ידוע שאין יום הכפורים מכפר עד שהאדם יבטל עצמו הוא וכל חושיו ותכונותיו וכו' להקב"ה, עד"ז הוא בפורים התבטלות גמורה. אך ביום הכפורים ההתבטלות היא ע"י הצום, ובפורים ע"י אכילה ושתייה ושמחה. אך הצד השווה שבהם שיהודי צריך לצאת מאלו הימים מוזכך ומטוהר מכל סיג ופגם, וירגיש שמעתה אין שום מחיצה ומסך המבדיל בינו לבין אביו שבשמים.

וראה מש"כ במהר"ל (ובחס, חרושי אגרות ח"ד עמ' סז): "מה קרבנות מכפרין וכו'. פי' דבר זה, כי בגדי כהונה ראוי שיהיו מכפרין וזה מפני כי החטאים דבקים באדם והם נחשבים לו מלבוש, וכאשר מתלבש האדם בבגדי קדש, כמו שהם מלבושי כהן, דבר זה מסלק החטא שהם נחשבים מלבושים צואים. ויש לדעת כי כל ישראל כאיש אחד, וכאשר מתלבש כהן גדול בבגדי כהונה, דבר זה כפרה לכל ישראל, כי הכהן הוא כהן לכל ישראל ובמלבושי כהן מסלק החטאים מן ישראל כאשר מלבושים אלו לכבוד ולתפארת".

41 ויעזור השי"ת שנזכה לכת הבגדים בימי הפורים, מכבודתא, שיגלו את חן פנימיות ליבנו להשי"ת. וכדאיתא בדברי מוהרנ"ת (ליקו"ה פורים ז) שכאשר יהודי משנה את בגדיו בפורים, אין הכוונה שיורד בזה ממדרגתו - אלא אדרבה, על ידי השינוי בלבושים, מעלה את כל הדרגות הנמוכות, ומגלה בהם את חן והיופי הפנימי, שכולו רק חפץ וכבוד להשי"ת.